

ASIA

Esitutinnan päätöksen perustelut ym.

KANTELU

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) arvostelee oikeuskanslerille 18.11.2014 osoittamassaan kantelussa Kainuun poliisilaitoksen (nykyisin Oulun poliisilaitos) menettelyä esitutkinnassa. ELY-keskuksen mukaan 19.8.2014 tehdyn esitutinnan päätöksen perustelut olivat puutteelliset eikä päätöstä pyynnöstä huolimatta toimitettu ELY-keskukselle tiedoksi eikä ELY-keskukselta myöskään pyydetty lausuntoa asiassa.

SELVITYS JA VASTINE

Poliisihallitukselta on kantelun tutkimiseksi pyydetty selvitys ja lausunto. Poliisihallituksen toimittama selvitys on sisältänyt Poliisihallituksen lausunnon ohella poliisipäällikkö A:n antaman Oulun poliisilaitoksen lausunnon sekä asiassa tutkinnanjohtajana toimineen rikoskomisario B:n ja tutkintasihteeri C:n selvitykset. Lisäksi Oulun poliisilaitokselta on pyydetty asiassa (8570/R/4839/13) 26.1.2015 tehty uusi esitutinnan päätös.

Kainuun ELY-keskukselle on 6.3.2015 varattu tilaisuus antaa vastineensa Poliisihallituksen selvityksestä ja lausunnosta. ELY-keskus ei ole antanut pyydettyä vastinetta.

RATKAISU

Esitutkintapäätöksen perustelevminen ja asiakirjapyyntö

Asiaan liittyvät oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n 2 momentin perusteella oikeus saada asiassaan perusteltu päätös kuuluu oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeisiin.

Esitutkintapäätöksen perustelevmisesta ei ollut nimenomaista säännöstä tapahtuma-aikaan voimassa olleessa esitutkintalaissa (449/1987 ”vanha esitutkintalaki”). Vaatimuksen esitutkintapäätöksen perusteluja ja oikeusohjeita koskevasta riittävästä informatiivisuudesta voidaan katsoa sisältyneen kuitenkin myös vanhan esitutkintalain aikaiseen soveltamiskäytäntöön. Ylimmät laillisuusvalvojat ovat vanhan esitutkintalain aikaisessa ratkaisukäytännössään kiinnittäneet huomiota siihen, että esitutkintapäätöksen tuli sisältää tiedot siitä, mihin oikeusohjeeseen tehty ratkaisu perustuu, mitkä ovat ne tapauksen tosiseikat, jotka vaikuttavat asian ratkaisemiseen, miten näitä tosiseikkoja on arvioitu sekä mikä ratkaisun lopputulos on. Uudessa, vuoden 2014 alusta voimaan tulleessa esitutkintalaissa (805/2011) velvollisuus kirjata tutkinnan päätökseen sovelletut säännökset ja päätöksen perustelut on säädetty lain 11 luvun 1 §:ssä.

Oikeuskirjallisuudessa ratkaisujen perusteluilla on todettu olevan monia eri tehtäviä (esim. Virolainen, Jyrki – Martikainen, Petri: Pro & contra. Tuomion perustelevminen keskeisiä kysymyksiä. Talentum 2003 s. 63-99). Esitutkintapäätösten osalta keskeisenä voidaan pitää asianosaisten tarvetta tietää, miksi esitutkintaa ei asiassa toimiteta tai miksi se on lopetettu. Erityisesti se yleensä kiinnostaa asiasta poliisille tutkintapyyntöä tehnyttä asianomistajaa. Päätöksen perustelut lisäävät luottamusta viranomaisen toimintaan ja mahdollistavat ratkaisujen ulkoisen kontrolloitavuuden. Lisäksi perusteluja huolellisesti kirjoittaessaan ratkaisija joutuu pohtimaan päätöksensä oikeudellista kestävyyttä.

Asiakirjoista ilmenevät tapahtumat

Kainuun ELY-keskus oli epäilemättään rikoksesta ilmoittaessaan yksilöinyt kaksi erillistä metsäkohdetta, Sonninkello sekä Junnojärvi, joilla oli suoritettu metsänhakkuita ja joita koskien ELY-keskus pyysi poliisia tutkimaan, oliko mainituissa metsäkohteissa suoritettujen hakkuiden seurauksena hävinnyt liito-oravien lisääntymis- ja levähdyspaikkoja luonnonsuojelulain vastaisesti.

ELY-keskus on kantelussaan arvostellut sitä, ettei tutkinnan päätöksestä ilmennyt, kumpaa metsäkohdetta päätös koski ja kumman osalta jätetty suojavyöhyke poliisin mukaan riitti liito-oravien lisääntymis- ja levähdysalueeksi. Kantelun mukaan edes ELY-keskuksen asiaa myöhemmin tutkinnanjohtaja B:ltä tiedustellessa, hän ei kyennyt asiaa selventämään. Lisäksi ELY-keskus katsoi, että vaikka päätöksestä ilmeni, että poliisin näkemyksen mukaan hakkuualueelle oli jätetty riittävä suoja-alue, päätöksestä ei lainkaan ilmennyt, oliko poliisi edes tutkinut, oliko liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja hakkuilla hävitetty ja asiassa tapahtunut rikosta. ELY-keskus oli hakkuualueelle 20.5.2013 tekemässään katselmuksessa todennut joidenkin pystyyn jätettyjen haapojen juurella liito-oravien ulostepapanoita sekä puissa oravien pesäkolonja. ELY keskus piti ylipäätään ongelmallisena sitä, että esitutkinnan päätöksen ainoana perusteluna oli viitattu maa- ja metsätalousministeriön liito-oravien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen määrittämisestä ja turvaamisesta metsien käytössä koskevasta ohjeesta (Dnro 3713/430/2003) ilmenevään suoja-alueeseen. Kyseinen ohje on metsäkeskuksille ja alueellisille ympäristökeskuksille suunnattu ohjeistus erinäisten säännösten huomioon ottamiseksi liito-oravan lisäänty-

mis- ja levähdyspaikan määrittelyssä, rajaamisessa ja metsän käsittelyssä. Suojelualueiden määrittely on ohjeen mukaan ympäristöviranomaisen tehtävä, ei poliisin. Tästä huolimatta poliisi ei ollut kuullut asiassa ympäristöviranomaisia ennen esitutinnan päätöstä.

Rikoskomisario B on esitutkintapäätöksessään todennut, että asiassa suoritetussa esitutkinnassa on selvitetty, ettei ole tapahtunut rikosta eikä asiaa lähetetä syyttäjän harkittavaksi. Ainoina perusteluina B on todennut, että ”Keskusteltu tapauksessa syyttäjä D:n kanssa ja hänen mielestään hakkuualueen reunaan jätetty 300-700 neliömetrin suuruinen suojavyöhyke on riittävä levähdys- ja lisääntymisalueeksi”. B ei ole asiassa antamassaan selvityksessä tarkemmin perustellut menettelyään.

Arviointi

Esitutkintapäätöksessä on perusteluina viitattu yleisesti maa- ja metsätalousministeriön edellä mainittuun ohjeeseen. Tämä ei mielestäni riitä, ELY-keskuksen rikosilmoituksen yksilöity sisältö huomioon ottaen, perustelemaan poliisin näkemystä, että ei ollut syytä epäillä, että kyseisessä tapauksessa liito-oravien lisääntymis- ja levähdystilaa olisi tuhottu avohakkuulla. Suoja-alueen olemassaolo ja siihen vetoaminen ei vastaa kysymykseen, olivatko liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat hakkuiden seurauksena tuhoutuneet. Pikemminkin se, että esitutkintapäätöksen perusteluissa viitataan liito-oravien suoja-alueeseen antaa lukijalle kuvan siitä, että alueella on esiintynyt liito-oravia ennen hakkuita. Myös ELY-keskus oli Oulun poliisilaitoksen antaman lausunnon perusteella ilmoittanut poliisille, että se oli hakkuualueelle 20.5.2013 tekemässään katselmuksessa todennut joidenkin pystyyn jätettyjen haapojen läheisyydessä selkeitä merkkejä liito-oravista. Esitutinnan päätöksessä ei myöskään yksilöidä kumpaa metsäkohdetta esitetyt perustelut ja itse esitutinnan päätös koskevat eikä päätöksessä arvioida lainkaan alueilla vallitsevia olosuhteita ennen hakkuita ja niiden jälkeen. Kyseisen luonnonsuojeluasian arvioinnissa olisi nähdäkseeni ympäristöviranomaisen kuuleminen asiantuntijana voinut antaa merkittävää lisäarvoa ja kuuleminen olisi ollut perusteltua.

Poliisihallitus ja Kainuun poliisilaitos ovat lausunnoissaan katsoneet, että esitutinnan päätös ei täyttänyt siltä vaadittua informatiivisuutta. Kainuun poliisilaitoksen määräyksestä rikosilmoitus otettiin uudelleen tutkintaan ja asiassa tehtiin uusi esitutinnan päätös 26.1.2015. Uusi päätös on jonkin verran laajemmin perusteltu, mutta se on tehty toisen hakkuualueen (Sonninkello) osalta siten, että epäillyn luonnonsuojelurikkomuksen syyteoikeus oli jo vanhentunut ja Junnonjärven osalta syyteoikeus luonnonsuojelurikkomuksesta vanheni vain noin kolme viikkoa päätöksen tekemisestä.

Yhdyn lausunnonantajien näkemyksiin B:n tekemän esitutkintapäätöksen perustelujen puutteellisuudesta. Päätöksestä ei riittävän kattavasti ilmene, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn hänen tutkinnanjohtajana tekemänsä ratkaisu on perustunut. Kyseisenlainen ratkaisu on omiaan herättämään tutkintapyyntöön tekijässä päätöksen perusteiden oikeellisuuteen kohdistuvia epäilyjä.

Pidän kritiikille alttiina myös sitä, että B perustelee esitutkintapäätöstään syyttäjän kanssa käymillään keskusteluilla ja syyttäjän mielipiteellä asiasta. Tämä jättää jossain määrin tulkinnanvaraiseksi, onko kyse muodollisesti vanhan esitutkintalain 43 §:n 2 momentin 1 kohdan tarkoittamasta poliisin itsenäisestä ratkaisusta vai lain 4 §:n 3 momentin mukaisesta tutkinnanjohtajan esityksestä tehtävästä syyttäjän ratkaisusta. Yleisesti ajatellen tällä voi olla merkitystä asianosaiselle esimerkiksi tämän arvioidessa tarkoituksenmukaisia jatkotoimenpiteitä kuten asianomistajan syyteoikeuden käyttämistä. Joka tapauksessa poliisin ja syyttäjän ratkaisut ovat asian arvioinnissa eriasteisia.

Esitutkinnan päätöksen lähettämässä ELY-keskukselle poliisilaitoksen olisi tullut menetellä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti ja toimittaa esitutkinnan päätös ELY-keskukselle sen tekemän pyynnön mukaisesti tai kieltäytyessään menetellä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 luvun 14 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti.

Toimenpiteet

Kiinnitän Kainuun poliisilaitoksen rikoskomisarion B:n huomiota esitutkintapäätösten asianmukaiseen perustelemiseen ja asiakirjapyyntöjen asianmukaiseen käsittelyyn.

Apulaisoikeuskansleri

Risto Hiekkataipale

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Petri Rouhiainen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
